

VOORWOORD

Berichten uit een failed state

België heet tegenwoordig een geflopte staat te zijn. Het begrip dook in onze media op in het begin van het millennium en had betrekking op staten als Congo, Somalië, Afghanistan en recenter Irak, Libië en Syrië. België heeft zich een plaatsje in deze rij verworven als we de mantra's van de krantenopinions mogen geloven. Betonrot in Brusselse tunnels, drie uur wachten in Zaventem en een krassellende justitie zijn evenveel bewijzen dat België niet meer werkt. Over de remedie bestaat weinig eensgezindheid. Voor de ene is de staatshervorming te ver doorgeschoten en moet er terug een sterkere federale staat komen, voor de andere is het precies omgekeerd. Een land waar op een vredevolle manier kan worden gediscussieerd over een optimalisering van de structuren van de staat lijkt mij niet echt in falingsfaling te zijn. Niet dat er geen problemen zouden zijn. Je kan bijvoorbeeld maar beter niet in de gevangenis belanden. België wordt al langer internationaal op de vingers getikt voor de lamentabele levensomstandigheden van zijn gedetineerden. Dat zal het verschil vandaag wel niet maken, al blijft het natuurlijk schandalig voor een rijk land. Ooit waren de Belgische gevangenis een model, maar toen leefde Edouard Ducpétiaux (1804-1868) nog.

Het Belgische justitieel apparaat heeft wel vaker onder vuur gelegen. De wijze waarop het afrekende met inciviele burgers na twee bezettingen heeft al veel inkt doen vloeien, ook in WT. Meer en meer blijkt dat de schijn van een falende Belgische rechtsstaat de toets van de historische kritiek niet doorstaat, al is het debat op sommige punten nog niet beslecht. Het beperkt zich ook niet tot justitie in de enge zin. Jan Verstraete, gewezen stafhouder van de Antwerpse orde van advocaten en auteur van studies over de geschiedenis van het gerecht, bericht over de wijze waarop de Antwerpse Orde van advocaten zich na de Eerste Wereldoorlog zuiverde van confraters die zich tijdens de bezetting onwaardig hadden gedragen. Vlaamsgezinden kregen het relatief harder te verduren en de rechten van de verdediging werden niet altijd gerespecteerd.

Dat de Belgische rechtsstaat toen faalde, daarvan was alvast Jules Callewaert (1886-1964) overtuigd. De Leuvense kerkhistoricus Anton Milh wijdt een gelegenheidsartikel aan de bekende Vlaamsgezinde pater naar aanleiding van de honderddertigste verjaardag van diens geboorte. Tijdens de Eerste Wereldoorlog radicaliseerde de dominicaan en tijdens het interbellum verspreidde hij mee de anti-Belgische erfenis van het activisme. Een nieuwe Duitse bezetting verwelkomde hij als het 'uur van Vlaanderen'. Callewaert ondersteunde de collaboratie van het VNV, maar was al in 1943 overtuigd dat het helemaal misliep. Er zijn daarover heel wat mythes gefabriceerd waaruit Callewaert als een halve

verzetsman tevoorschijn kwam. Anton Milh stelt dat Callewaert nooit het principe van de collaboratie heeft afgewezen. Callewaert werd tot zes jaar cel veroordeeld en zat van april 1945 tot aan zijn vervroegde vrijlating in oktober 1948 in de gevangenis, het grootste deel in Sint-Gillis. Het regime was er draaglijk, aldus zijn dagboek.¹

Vorig jaar overleed Ada Deprez, redactielid van WT van 1981 tot 2007. Marc Carlier, oud-medewerker van Deprez' Cultureel Documentatiecentrum van de Gentse rijksuniversiteit memoreert haar belang voor de studie van de 19de eeuwse Vlaamse literatuur.

In dit nummer verschijnen geen rubrieken. 'Forum' en 'Erfgoed' zullen geregeld verschijnen afhankelijk van de beschikbare kopij. Wat dit laatste betreft, ben ik verheugd te kunnen mededelen dat al heel wat archieven en erfgoedinstellingen zich bereid hebben verklaard opmerkelijke collecties en stukken met betrekking tot de geschiedenis van de Vlaamse beweging uit hun collecties onder de aandacht te brengen in WT. Namens de redactie bedank ik ze daar bij voorbaat voor.

De WT-redactie onderging opnieuw enkele wijzigingen. Maarten Van Ginderachter en Adelheid Ceulemans namen op eigen verzoek ontslag. Andreas Stynen, onderzoeker aan het ADVN en auteur van belangrijke publicaties over de geschiedenis van de Vlaamse beweging, versterkt de ploeg. De redactie dankt de uittredende leden voor hun toewijding en inzet.

Bruno De Wever, hoofdredacteur

1 P.J.A. Nuyens, Pater L.J. Callewaert: Met Woord en Daad in Liefde, 1969, p. 198.